

Kijk op de praktijk een tweeluik

Marilene de Zeeuw

is klinisch psycholoog en supervisor Vereniging Cognitieve Gedragstherapie. Zij is werkzaam bij Rijnstate Ziekenhuis Arnhem. Daarnaast is zij hoofddocent bij Klinisch psycholoog K&J opleiding Rino Groep en IMH Nederland - onderdeel van Cayo.

Ha Paulien,

Soms hebben we in ons werk te maken met ouders die hun baby niet wisten. Telkens weer worstel ik dan met de vraag hoe we ouder én kind kunnen helpen om in elkaars leven te mogen zijn. Het pijnlijkste beeld wat me nog op het netvlies gegrift staat, is dat ik zelf op kantoor sta op mijn werk met in mijn hand een enveloppe met een doorgehaald adres en in kriebelig handschrift 'Retour Afzender' erop. Deze brief bevatte de samenvatting van de intake van een zesjarige jongen met zindelijkheidsproblemen. De situatie is een pijnlijk verhaal: moeder was zwanger geworden van haar vierde kindje, juist in de periode dat ze zelf al worstelde met een beperkende lichamelijke aandoening. Vader was woedend en wilde een abortus. Moeder weigerde. Tijdens het intakegesprek gaf de vader te kennen niets meer van hulp te willen. Ook heeft hij de omgang met het jongetje afgebroken. Het jongetje bleef in zijn broek poepen, en wij, mijn collega en ik voelden ons machteloos en sprakeloos. Natuurlijk hebben we moeder en het jongetje naar beste kunnen proberen te helpen, maar het knaagt. Hadden we

'Moeders keuze voor de nieuwe baby voelde als een keuze tegen vader'

andere woorden moeten gebruiken? Hebben we een mogelijkheid over het hoofd gezien om deze vader te helpen draaien en aanvaarden dat ook zijn vierde kind recht heeft op zijn tijd, toewijding en inzet? Kun je een ouder bewegen tot liefde?

Hoi Marilene,

Wat een pijnlijke situatie voor het jongetje, maar ook voor de moeder en de vader. De rigourosheid van de vader om het contact te verbreken doet me denken aan het beeld van de emmer die vol is en waarbij slechts een extra druppel 'm doet overlopen. Hebben jullie voldoende gelegenheid genomen om dit gevoel van 'te vol' te zitten met de vader te delen? En hoe gaat het hem af om vader van de andere drie kinderen te zijn? Het jongetje poept ondertussen in zijn broek. Alsof hij wil zeggen: "Ik kan nog niet het stuur over mijn eigen lichaam nemen, want ik mag er maar half zijn. Ik wacht op de erkenning dat ik

helemaal mag meedoen!". Of: "Ik ben de oorzaak van het conflict tussen mijn ouders. Dat is me te veel. Ik laat alles lopen." Het is duidelijk dat dit kind behoefte heeft aan woorden over de situatie. Kan je nog iets meer zeggen over de motivatie van moeder en vader in deze casus?

Ha Paulien,

Wat ik me herinner is dat vader zich verraden voelde door moeder. De keuze voor de nieuwe baby voelde als een keuze tegen hem. Op haar beurt wilde moeder niet tegen het leven van een zich ontwikkelende baby in haar buik kiezen. Daarmee was de patstelling compleet en die hebben ze niet meer overbrugd. Het maakt me weer eens bewust hoe bestaansondermijnd het is om ongewenst te zijn. Ik denk aan de kinderen die het resultaat zijn van gedwongen seks, oorlogsmisdaden of gewoon vanwege de flinke financiële, emotionele en praktische impact op het leven van ouders.

Er bestaat geen vast stramien voor het verlenen van hulp aan jonge kinderen en hun ouders. Het is telkens weer een combinatie van kennis en ervaring. Veelal onbewust speelt ook de eigen kindertijd van hulpverleners een rol. In een tweeluik reflecteren Marilene de Zeeuw en Paulien Kuipers op een mix van aspecten die aan bod kunnen komen.

Paulien Kuipers

is GZ-psycholoog K&J psycholoog en supervisor/ opleider, is oprichter en voormalig directeur van stichting kinderleven. Van haar hand is het boek 'Eerste hulp bij hechting'.

Persoonlijke noot: Ik ben, als zevende in de rij, zélf een verrassing. Dat m'n moeder er eerlijk over was heb ik niet als pijnlijk ervaren. De beleving her en der dat mijn ouders wel klaar waren met opvoeden, zij vonden het prima als mijn broers en zussen diverse rollen vervulden, heb ik als lastiger ervaren. Alsof ik er minder toe deed in de ogen van mijn ouders. De metaforen die ouders kiezen zijn ook interessant in dit verband. Ik heb zelf een kind die in de ogen van zijn vader - met kinderen uit een eerdere relatie - 'de kers op de taart is'.

Dag Marliene,

Bijzonder zeg, een verrassing zijn of de kers op de taart! Dat zijn helende woorden. Wellicht is het ook de taak van ons als hulpverlener om de juiste woorden te kiezen die waar, kloppend en helend zijn. Het verdragen van de pijn van 'ongewenst' te zijn, iets wat een kind zal moeten, is lastig. In het geval van jouw casus zouden we het liefste de vader op zijn verantwoordelijkheid ten aanzien van zijn zoon willen wijzen. Maar vader geeft aan af te zien van contact met zijn zoon. Toch is het een gegeven dat hij als zoon en wij als hulpverlener moeten

respecteren. Het gaat niet per se om troost bieden. Het kind is namelijk niet alleen slachtoffer, maar ook een autonoom wezen dat zijn lot kan leren aangaan. Dat lukt alleen als alle pijnlijke gebeurtenissen voor hem voldoende duidelijk zijn gemaakt. Omdat de vader een brief van jou retourneert, zullen wij samen met moeder de woorden mogen kiezen. Zij kan de hele verantwoordelijkheid voor zijn bestaan nemen, bijvoorbeeld door te zeggen hoezeer hij haar verrassing en kers op de taart was! Dat ze blij is met hem en onvoorwaardelijk voor hem zal zorgen, met of zonder hulp. Dat zij vader dankbaar is dat ze nu hem als zoontje heeft, maar dat ze begrijpt dat het hem te veel is geworden. Dat een kind daarbuiten staat. Dat de werkelijke oorzaak daarvan tussen haarzelf en vader ligt.

Daarnaast is het belangrijk om, als daar geen lichamelijke oorzaak voor is gevonden, dit alles te verbinden met het

poepprobleem. Laat moeder bijvoorbeeld zeggen 'Je hoort bij mij en ik vind het fijn als je op gaat groeien tot een sterke en leuke man. Misschien kan jij dan ook beslissen om op de wc te leren poepen?' We kunnen ouders helpen om deze dingen tegen hun kind te verwoorden, want het is voor henzelf vaak erg moeilijk.

Ik snap trouwens heel goed dat de afloop van deze casus aan jullie blijft knagen. Ik ken dat gevoel maar al te goed. De oorzaak daarvan lag meestal bij het feit dat ik een vaststaand idee had wat echte hulp betekent, zonder mee te bewegen met wat er is in een gezin.

Tot slot ook van mijn kant een persoonlijke noot. Als vierde kind in mijn stamgezin voelde ik me regelmatig 'te veel'. In mijn werk wilde ik dat gevoel bij kinderen super graag wegnemen. Dat is een grote valkuil. Want een kind heeft, als de waarheid duidelijk is, een enorme veerkracht! ●

'Het is duidelijk dat dit kind behoefte heeft aan woorden over de situatie'